

18 Σεπτεμβρίου, 1992

[ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

P.A.G ARCHITECTS - ENGINEERS,

Αιτητές,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ,

Καθ' ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 664/89).

Προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος —
Προσβαλλόμενες πράξεις — Τελική — Σύνθετη διοικητική
ενέργεια — Ενσωμάτωση — Μόνη προσβλητική πράξη η τελική.

- 5 Προσφορές — Δημόσιος Διαγωνισμός — Η περίπτωση δημόσιου
αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προς επιλογή αρχιτεκτονικής
μελέτης δημοσίου έργου — Νομικό καθεστώς — Σύνθεση οικείας
επιτροπής — Ειδική απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου ως προς
τον αριθμό των μελών της — Η ειδική διάταξη υπερισχύει άλλης
10 κανονιστικής διάταξης που προέβλεπε διάφορη σύνθεση.

- Συλλογικά Όργανα — Αλλαγή σύνθεσης στην πορεία των εργασιών
— Πότε επάγεται ακυρότητα από την αλλαγή — Νομολογία — Το
ζήτημα της ανωνυμίας διαγωνιζομένων ενώπιον συλλογικού
15 οργάνου στα πλαίσια δημοσίου διαγωνισμού — Η επώνυμη
υποβολή ερωτήσεων — Εξαίρεση μέλους λόγω συγγένειας — Η
περίπτωση επιλοχωρήσαντος θανάτου του μέλους-συγγενούς.

- 20 Οι αιτητές επεζήτησαν ακύρωση της απόφασης στην οποία
απέληξε ο δημόσιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός προς εκπόνηση
σχεδίων νέου μεγάρου του Υπουργείου Εξωτερικών κυρίως διότι
τους δόθηκε το τρίτο βραβείο, του δευτέρου απονεμημένου στο
ενδιαφερόμενο μέρος, χωρίς να έχει απονεμηθεί το πρώτο βραβείο,
ευχέρεια όμως, η οποία εδίδετο.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας προσφυγή, αποφάσισε ότι:

1. Με την απόφαση της 31/7/89 ολοκληρώθηκε η σύνθετη διοικητική ενέργεια του διαγωνισμού στην οποία ενσωματώθηκαν όλες οι επί μέρους πράξεις που προηγήθηκαν. Επομένως η απόφαση της 31/7/89 είναι η μόνη παραδεκτώσ προσβαλλόμενη πράξη. 5
2. Το νομικόν καθεστώς που διέπτε το διαγωνισμό αποτελούσαν οι Κανονισμοί Προκήρυξης Διαγωνισμού και οι Όροι Συμμετοχής. Η παράγραφος 4 του τελευταίου εγγράφου-πλαισίου αφορά αποκλειστικά τη σύνθεση. Ορίζει ότι η Επιτροπή έχει 11 μέλη τα οποία αναφέρει ονομαστικά με την αντισπροσωπευτική ιδιότητά τους. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει σαφώς η πρόθεση να μην ακολουθηθούν οι πρόνοιες του Άρθρου 14 των Κανονισμών. Η παράγραφος 4 συνιστά ειδική διάταξη που υπερισχύει των άλλων και ήταν απόρροια της απόφασης του αρμόδιου οργάνου, δηλαδή του Υπουργικού Συμβουλίου, που ενήργησε ύστερα από πρόταση των ενδιαφερομένων επαγγελματικών οργανώσεων. 10
15
20
3. Οι αλλαγές στη σύνθεση έγιναν πριν αρχίσει η μελέτη και αξιολόγηση των εργασιών. Η αποσφράγιση των χαρτοφυλάκων και η παραλαβή των φακέλων, που έγινε στην προηγούμενη συνεδρίαση, ήταν μία τυπική διαδικασία προκαταρκτικής μορφής που δεν επάγεται ακυρότητα της απόφασης: *Παπαδόπουλος v. Δημοκρατίας*. (Βλ. και την υπόθεση *Κωνσταντίνος Σάββα & Άλλος v. Δημοκρατίας*). 25
30
- Ήταν νόμιμη η συγκρότηση και σύνθεση του οργάνου εφόσον όλα τα πρακτικά ήταν ενώπιον της Επιτροπής κατά την κρίσιμη συνεδρίαση και κανένα από τα μέλη της δεν διαφώνησε. Ας σημειωθεί πως την προηγούμενη απόφαση επιδοκίμασε η απόφαση της Ολομέλειας κατ' έφεση. Βλέπε Α.Ε. 480 και 484 *Κωνσταντίνος Σάββα & Άλλοι v. Δημοκρατίας*, ημερ. 28/1/88. 35
4. Οι ενέργειες που επικαλούνται οι αιτητές ότι ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε ερωτήματα σχετικά με τη συγγένεια δίνοντας το όνομα και τη διεύθυνσή του και ότι στην αλληλογραφία εξέφρασε επώνυμα την πρόθεση να συμμετάσχει παραγνωρίζουν ότι το Άρθρο 4 των όρων 40

συμμετοχής επιβάλλει καθαρά την επώνυμη υποβολή των ερωτήσεων.

5 Ένα βλέμμα στη διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τους κρίσιμους χρόνους δηλαδή την παραλαβή μελετών, άνοιγμα χαρτοφυλάκων και αξιολόγηση, σύνταξη δικαιολογητικής έκθεσης, φανερώνει ότι διατηρήθηκε η ανωνυμία όλων των συναγωνισθέντων περιλαμβανομένου του ενδιαφερομένου.

10 5. Κατά το χρόνο παράδοσης των μελετών, όπως και αργότερα, δεν υπήρχε αποχρών λόγος εξαίρεσης ή αποκλεισμού του ενδιαφερόμενου για την προβαλλόμενη αιτία. Δεν μπορούσε να συναχθεί κώλυμα μόνον από το γεγονός παραλαβής των εγγράφων που συνέβηκε 5 μήνες πριν από την κρίσιμη

15 χρονολογία. Εφόσον μάλιστα καμιά διάταξη των εγγράφων που διαγράφουν το νομικό πλαίσιο διενέργειας του διαγωνισμού δεν θεσπίζει άμεσα ή έμμεσα τέτοιο κώλυμα.

20 Λέχθηκε ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ο ενδιαφερόμενος να είχε προσεγγίσει τον αδελφό του για να τον επηρεάσει ή να εξασφαλίσει κάποιο όφελος. Μήτε τα στοιχεία μήτε οτιδήποτε άλλο πείθουν ότι συνέβη κάτι το επιλήψιμο. Ο ισχυρισμός είναι τόσο αδύνατος που απορρίπτεται. Πέραν τούτου μεσολάβησε ο θάνατός του

25 που αποκλείει επιρροή υπέρ του ενδιαφερομένου.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

- 30 *Vivardi v. The Vine Products Council (1969) 3 Α.Α.Δ. 486.*
- Παναγιώτου και Άλλοι v. Δημοκρατίας (1972) 3 Α.Α.Δ. 337.*
- 35 *Παπαδόπουλος v. Δημοκρατίας (1985) 3 Α.Α.Δ. 154.*
- Σάββα και Άλλος v. Δημοκρατίας (1985) 3 Α.Α.Δ. 694.*
- 40 *Sanna & Another v. Public Service Commission (1988) 3(A) C.L.R. 102.*
- Δημοκρατία v. Κουλία (1991) 3 Α.Α.Δ. 370.*
- Ευστούρης και Άλλοι v. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 896.*

Προσφυγή.

Προσφυγή κατά της απόφασης των καθ' ων η αίτηση με την οποία απένειμαν στο ενδιαφερόμενο μέρος δεύτερο βραβείο σε δημόσιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό που διενεργήθηκε για την εκπόνηση σχεδίων νέου μεγάρου του Υπουργείου Εξωτερικών και στους αιτητές έδωσε το τρίτο βραβείο.

5

Ε. Οδυσσέως, για τους αιτητές.

10

Γ. Φράγκου (κα) Ανώτερη Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους καθ' ων η αίτηση.

Cur.adv.vult. 15

ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Η προκείμενη διαφορά ανακύπτει από δημόσιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό που διενεργήθηκε για την εκπόνηση σχεδίων νέου μεγάρου του Υπουργείου Εξωτερικών. Με τη σχετική απόφαση, που λήφθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 26/3/87, εγκρίθηκε η συγκρότηση Κριτικής Επιτροπής του διαγωνισμού (εφεξής η Επιτροπή). Η εντολή που της δόθηκε ήταν "να επεξεργασθεί όρους αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και στη συνέχεια να επιλέξει και βραβεύσει την καλύτερη μελέτη". Με την ίδια απόφαση ορίστηκε 9μελής Επιτροπή από τεχνοκράτες διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών, που κατονομάζονται, και από δύο ιδιώτες αρχιτέκτονες.

20

25

30

Αργότερα, και θα πούμε πότε και υπό ποιές ακριβώς συνθήκες, η σύνθεση της Επιτροπής διευρύνθηκε με το διορισμό δύο ακόμη μελών. Με αφορμή κάποιου σχολιασμό των αιτητών θα εκθέσω στο σημείο αυτό τα γεγονότα που περιστοιχίζουν το θέμα, όπως φυσικά προκύπτουν από τα στοιχεία των φακέλων. Ας σημειωθεί πως τη διεύρυνση ζήτησαν οι ίδιες οι οργανώσεις αρχιτεκτόνων και πολιτικών μηχανικών. Με απόφασή του, που πήρε στις 30/6/88, το Υπουργικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε δύο από τα μέλη του (τους Υπουργούς Εξωτερικών και Συγκοινωνιών) να αντιμετωπίσουν και επιλύσουν το ζήτημα χωρίς επαναφορά του στο Συμβούλιο, αν συμφωνούσαν περί του πρακτέου. Σε σύσκεψή τους που

35

40

ακολούθησε στις 22/9/88, αποφασίστηκε η αύξηση των μελών από 9 σε 11 σύμφωνα με την εισήγηση που περιέχει η πρόταση υπ' αρ. 778/88 προς το Υπουργικό Συμβούλιο.

5

Η παραπάνω εισήγηση, η οποία και υιοθετήθηκε από τους δύο Υπουργούς, έχει ως εξής:

10 "Αντί των δύο ιδιωτών αρχιτεκτόνων, στην Επιτροπή να συμμετέχουν δύο εκπρόσωποι του Συνδέσμου Πολιτικών Μηχανικών και ένας αρχιτέκτονας από τον ιδιωτικό τομέα και δύο εκπρόσωποι του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Κύπρου (ένας αρχιτέκτονας δημόσιος υπάλληλος και ένας
15 αρχιτέκτονας από τον ιδιωτικό τομέα)."

Η προκήρυξη για διενέργεια του διαγωνισμού δημοσιεύθηκε στις 20/1/89 στην Επίσημη Εφημερίδα και τον καθημερινό τύπο. Σ' αυτή αναφέρθηκε ότι η Επιτροπή
20 ήταν 11μελής με Πρόεδρο της το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εξωτερικών. Ακολουθούσε η δημοσίευση των 10 ονομάτων των υπόλοιπων μελών της και των κυβερνητικών υπηρεσιών ή των επαγγελματικών οργανώσεων που αντιπροσώπευαν. Οι αρχιτέκτονες που
25 ήθελαν να συμμετάσχουν όφειλαν να παραλάβουν τα έγγραφα του διαγωνισμού μέχρι 9/2/89 το πολύ. Επισημαίνεται επίσης ο όρος ότι ο διαγωνισμός θα διενεργείτο σύμφωνα με τους Κανονισμούς Προκήρυξης Διαγωνισμού του Συνδέσμου Πολιτικών Μηχανικών και
30 Αρχιτεκτόνων Κύπρου (χάρη συντομίας θα αποκαλούνται οι Κανονισμοί Προκήρυξης Διαγωνισμού ή απλώς οι Κανονισμοί). Ο Τάκης Ζεμπύλας, αρχιτέκτονας, ήταν ο ένας από τους δύο εκπροσώπους του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων στην Επιτροπή.
35

Στη συνέχεια 12 από τους διαγωνιζόμενους υπέβαλαν στην Επιτροπή γραπτές ερωτήσεις για τη διευκρίνιση ποικίλων θεμάτων. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο ενδιαφερόμενος Μίκης Ζεμπύλας. Η Επιτροπή απάντησε
40 καταλλήλως μέσα στην τασσόμενη από τους όρους συμμετοχής προθεσμία δηλαδή μέχρι τις 24/2/89. Το κείμενο των ερωταποκρίσεων ήταν μεταξύ των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν. Ας

διευκρινιστεί εδώ ότι τη διαδικασία υποβολής ερωτήσεων θεσμοθετούν και διέπουν οι Κανονισμοί Προκήρυξης Διαγωνισμού (άρθρο 22) και οι Όροι Συμμετοχής (άρθρα 8 και 8.1).

5

Στο μεταξύ στις 3/2/89 το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, που ήταν αδελφός του Τάκη Ζεμπύλα, έθεσε το θέμα της συγγενείας του με μέλος της Επιτροπής με επιστολή που έγραψε ο δικηγόρος του. Συγχρόνως ζήτησε να αλλάξουν οι σχετικοί κανονισμοί για να μπορέσει να λάβει μέρος. Ανοίγω σύντομη παρένθεση για να αναφέρω ότι το άρθρο 6.1.4 των Όρων Συμμετοχής και το άρθρο 21 των Κανονισμών αποκλείουν τη συμμετοχή οποιουδήποτε έχει συγγένεια ή σχέση εξάρτησης με τον Πρόεδρο ή μέλος της Επιτροπής. Θα μπορούσε να λεχθεί στο σημείο αυτό ότι σε μία από τις απαντήσεις της η Επιτροπή αποσαφήνισε ότι με τον όρο συγγένεια "εννοείται ο πρώτος και δεύτερος βαθμός συγγενείας". Και ότι ο όρος "εξάρτηση" σημαίνει "σχέση οικονομική, επαγγελματική, εμπορική, υπαλληλική ή συνεταιρική". Η απάντηση στο αίτημα των ενδιαφερομένων, που δόθηκε κατόπιν νομικής συμβουλής, ήταν αρνητική. Δεν πρόκειτο σε τέτοιο στάδιο να τροποποιηθούν οι όροι συμμετοχής. Παρά ταύτα ο ενδιαφερόμενος εξέφρασε εγγράφως την πρόθεσή του να συμμετάσχει στο διαγωνισμό.

10

15

20

25

Δύο μεταγενέστερα συμβάντα, η μετάθεση σε άλλη χώρα του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Εξωτερικών και Προέδρου της Επιτροπής και ο θάνατος του μέλους της Τάκη Ζεμπύλα, επέβαλλαν την αντικατάστασή τους. Τη θέση του πρώτου πήρε, κατόπιν σχετικής απόφασης, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Άμυνας και του δεύτερου άλλος συνάδελφός του από το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κύπρου. Η μεταβολή στη σύνθεση της Επιτροπής δημοσιοποιήθηκε μέσω του τύπου. Δημοσίευση έγινε και στην Επίσημη Εφημερίδα της 26/6/89. Πριν από την αντικατάσταση λήφθηκε πάλιν νομική συμβουλή από το Γενικό Εισαγγελέα.

30

35

Σύμφωνα με τις διατάξεις του διαγωνισμού οι μελέτες έπρεπε να υποβληθούν στις 17/6/89 μεταξύ 8 το πρωί και 12 το μεσημέρι (άρθρο 9 των Όρων Συμμετοχής). Κατά την εν λόγω ημερομηνία κατατέθηκαν 10 μελέτες που έφεραν

40

- μόνο κωδικό αριθμό σύμφωνα με την πρόβλεψη των άρθρων 19.11 και 6 των Κανονισμών και των Όρων Συμμετοχής (ή για ευκολία των Όρων) αντίστοιχα. Θα μπορούσε να σημειωθεί εδώ ότι δυνάμει των διατάξεων του άρθρ. 5 των Όρων η Επιτροπή είχε δικαίωμα να απονέμει 5 πρώτον, δεύτερον και τρίτο βραβείο ως και έπαινο. Το κάθε βραβείο θα συνοδευόταν από συγκεκριμένο χρηματικό ποσό. Είναι χρήσιμο να τονισθεί ότι η Επιτροπή διέθετε και την ευχέρεια να μην απονείμει το πρώτο ή οποιοδήποτε 10 βραβείο ή έπαινο (βλέπε άρθρο 5.5 των Όρων).

- Αφού αξιολόγησε λεπτομερειακά τις υποβληθείσες εργασίες, η Επιτροπή αποφάσισε πως καμιά δεν άξιζε να τύχει του πρώτου βραβείου. Και απένειμε στον 15 ενδιαφερόμενο το δεύτερο βραβείο από £7,500, ενώ στους αιτητές έδωσε το τρίτο βραβείο από £5,000. Οι αιτητές στρέφονται κατά της απόφασης αυτής με πολυμερές αίτημα, επιζητώντας κυρίως ακύρωση της απόφασης να δοθεί στους αιτητές τρίτο αντί πρώτο ή δεύτερο βραβείο. 20 Προσβάλλεται επίσης η απόφαση της Επιτροπής να επιτρέψει τη συμμετοχή του ενδιαφερομένου προσώπου και να εξετάσει ή βραβεύσει τη μελέτη του. Παρατηρώ ότι με την απόφαση της 31/7/89 ολοκληρώθηκε η σύνθετη διοικητική ενέργεια του διαγωνισμού στην οποία 25 ενσωματώθηκαν όλες οι επί μέρους πράξεις που προηγήθηκαν. Επομένως η απόφαση της 31/7/89 είναι η μόνη παραδεκτως προσβαλλόμενη πράξη.

- Οι εισηγήσεις των αιτητών διαμορφώθηκαν γύρω από 30 δύο κεντρικά σημεία: τη συγκρότηση και σύνθεση της Επιτροπής και τη συγγένεια του ενδιαφερομένου με τον αποβιώσαντα Τάκη Ζεμπύλα. Θα εκθέσω πρώτα περιληπτικά τα επι μέρους σημεία για μή νόμιμη συγκρότηση και κακή σύνθεση κατά τη λήψη της επίδικης 35 απόφασης.

- (1) Κατά παράβαση του άρθρ. 14 των Κανονισμών Προκήρυξης Διαγωνισμού, που προβλέπει ότι η 40 Επιτροπή αποτελείται από 5 ή 7 μέλη, η Επιτροπή που συστάθηκε για τον υπό κρίση διαγωνισμό ήταν 9μελής και αργότερα με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 30/6/88 τα μέλη της αυξήθηκαν σε 11. Η αντινομία αυτή επιμαρτυροί και έλλειψη έρευνας.

(2) Η αλλαγή που επήλθε στη σύνθεση της Επιτροπής με την αντικατάσταση των δύο μελών της καθιστούσε απαραίτητη, προτού ληφθεί έγκυρα η οριστική απόφαση απονομής των βραβείων, την επανάληψη της προηγούμενης διαδικασίας και συζήτησης, πράγμα που δεν έγινε. Το ίδιο ισχύει και για την αριθμητική μεταβολή των μελών της Επιτροπής από 9 σε 11. Κατά γενική αρχή του δημοσίου δικαίου η νέα Επιτροπή έπρεπε να είχε μελετήσει όλα τα θέματα από την αρχή, αλλ' ούτε αυτό έγινε. Η Επιτροπή των 9 άρχισε τις διαβουλεύσεις της στις 7/10/87 και συνέχισε με κύριο έργο τη σύνταξη των όρων και του προγράμματος του διαγωνισμού, εργασία που δεν μπορεί να θεωρηθεί προπαρασκευαστικού χαρακτήρα. Προς την κατεύθυνση αυτή ο δικηγόρος των αιτητών αναφέρθηκε στη γενική αρχή που διέπει τη συγκρότηση και σύνθεση των συλλογικών οργάνων και που έχει κατά βάση υιοθετήσει η νομολογία μας (*Rolandos Vivardi v. The Vine Products Council* (1969) 3 A.A.Δ. 486, *Ανδρέας Παναγιώτου & Άλλοι v. Δημοκρατίας* (1972) 3 A.A.Δ. 337). Συγκεκριμένα αναφέρθηκε στο παρακάτω απόσπασμα από τα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου Επικρατείας 1929-1959, σελ. 112:

"Επελθούσης αλλοιώσεως της συνθέσεως κατά τινά των συνεδριάσεων διά της συμμετοχής μελών μή μετασχόντων εις τας προηγουμένας συνεδριάσεις, το συλλογικόν όργανον δεν δύναται να λάβη εγκύρως απόφασιν κατά την τελευταίαν συνεδρίασιν, ει μή εφ' όσον κατά την συνεδρίασιν ταύτην επαναληφθή πλήρως και εξ υπαρχής η προηγηθείσα διαδικασία και συζητήσεις, ότε θεωρείται ότι η συζήτησις της υποθέσεως ήρξατο και ετερματίσθη εγκύρως κατά την τελευταίαν συνεδρίασιν."

Το νομικόν καθεστώς που διείπε το διαγωνισμό αποτελούσαν οι Κανονισμοί Προκήρυξης Διαγωνισμού και οι Όροι Συμμετοχής. Η παράγραφος 4 του τελευταίου εγγράφου-πλαισίου αφορά αποκλειστικά τη σύνθεση. Ορίζει ότι η Επιτροπή έχει 11 μέλη τα οποία αναφέρει ονομαστικά με την αντιπροσωπευτική ιδιότητά τους. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει σαφώς η πρόθεση να μην ακολουθηθούν οι πρόνοιες του άρθρου 14 των

- Κανονισμών. Η παράγραφος 4 συνιστά ειδική διάταξη που υπεριοχύνει των άλλων και ήταν απόρροια της απόφασης του αρμόδιου οργάνου ημερ. 30/6/88, δηλαδή, του Υπουργικού Συμβουλίου, που ενήργησε ύστερα από
- 5 πρόταση των ενδιαφερομένων επαγγελματικών οργανώσεων.

- Έρχομαι στο δεύτερο μέρος της εισήγησης. Πρέπει πρώτα να υπομνησθεί ότι η αντικατάσταση των δύο μελών
- 10 έγινε με απόφαση που πήρε το Υπουργικό Συμβούλιο στις 22/6/89. Στο μεταξύ στις 17/6/89 είχαν παραληφθεί νομότυπα από την Επιτροπή οι 10 εργασίες που κατατέθηκαν. Ακολούθησε συνεδρίαση της στις 21/6/89. Σ' αυτή ανοίχθηκαν οι χαρτοφύλακες μέσα στους οποίους
- 15 ήταν οι κλειστοί φάκελοι με τις μελέτες. Συγχρόνως όμως διαπιστώθηκε αντικειμενική αδυναμία της Επιτροπής να προχωρήσει σε μελέτη και κρίση γιατί εκκρεμούσε ακόμη ο διορισμός των δύο νέων μελών. Η επόμενη συνεδρίαση έγινε στις 31/7/89 με τη συμμετοχή των νεοδιορισθέντων,
- 20 δηλαδή, με πλήρη σύνθεση. Είναι σ' αυτή την περίπτωση που συζητήθηκαν οι μελέτες. Από τα προεκτεθέντα στοιχεία συνάγεται ότι οι αλλαγές στη σύνθεση έγιναν πριν αρχίσει η μελέτη και αξιολόγηση των εργασιών. Η αποσφράγιση των χαρτοφυλάκων και η παραλαβή των
- 25 φακέλων, που έγινε στην προηγούμενη συνεδρίαση, ήταν μία τυπική διαδικασία προκαταρκτικής μορφής που δεν επάγεται ακυρότητα της απόφασης: **Παπαδόπουλος v. Δημοκρατίας** (1985) 3 Α.Α.Δ. 154.

- 30 Στην υπόθεση **Κωνσταντίνος Σάββα & Άλλος v. Δημοκρατίας** (1985) 3 Α.Α.Δ. 694 ο δικαστής Α. Λοΐζου, όπως ήταν τότε, είπε τα εξής:

- 35 "It is also clear from the minutes of this first meeting of the respondent Commission under its new composition (Appendix 6), that the minutes of all the preliminary meetings were before the respondent Commission and its new members and therefore I cannot accept that these new members were not fully informed of
- 40 what transpired before. Also since nothing appears from the minute before me that they were not in agreement, I can reach no other conclusion than that they adopted all previous decisions of the respondent Commission con-

cerning the matter and in that the whole process could be regarded as taken fully ab initio."

Τα ίδια θα μπορούσαν να λεχθούν στην κρινόμενη περίπτωση ότι ήταν νόμιμη η συγκρότηση και σύνθεση του οργάνου εφόσον όλα τα πρακτικά ήταν ενώπιον της Επιτροπής κατά την κρίσιμη συνεδρίαση και κανένα από τα μέλη της δεν διαφώνησε. Ας σημειωθεί πως το απόσπασμα που μόλις ανέφερα επιδοκίμασε η απόφαση της Ολομέλειας κατ' έφεση. Βλέπε Α.Ε. 480 και 484 **Κωνσταντίνος Σάββα & Άλλοι v. Δημοκρατίας** ημερ. 28/1/88. Με θέματα νόμιμης σύνθεσης διοικητικών οργάνων ασχολήθηκε πάλιν η Ολομέλεια του Δικαστηρίου στην ΑΕ 844 **Δημοκρατία v. Ελένης Κουλία**, ημερ. 31/5/91 στην οποία επισκοπήθηκε η παλαιότερη νομολογία. Μια από τις κύριες αναφορές ήταν η υπόθεση **Σάββα**, ανωτέρω, από την οποία υιοθετήθηκε το απόσπασμα που παρέθεσα. Επίσης επικυρώθηκε ό,τι έχει λεχθεί στις προσφυγές 956/87, 957/87 και 1003/87 **Σάββα & Άλλοι v. Δημοκρατίας**, ημερ. 13/3/90.

".....είναι έγκυρη η απόφαση του συλλογικού οργάνου έστω και αν παρατηρήθηκαν κάποιες αλλαγές στη σύνθεσή του, εάν κριθεί ότι όλα τα μέλη τα οποία λαμβάνουν την τελική απόφαση είναι πλήρως ενημερωμένα σχετικά με όλα τα στοιχεία της διαδικασίας που είναι αναγκαία για τη λήψη ορθής απόφασης."

Πέρα απ' ό,τι προαναφέρθηκε φαίνεται ότι υπήρξε ενημέρωση. Παραθέτω από το σχετικό πρακτικό της συνεδρίασης της 3/7/89:

"Ακολουθώς έλαβε το λόγο ο κ. Σιακαλλής ο οποίος, αφού καλωσόρισε τα Μέλη, αναφέρθηκε στη βασική διεργασία που η κρίση των μελετών επιβάλλει σύμφωνα με τους Κανονισμούς Προκήρυξης και Διεξαγωγής Διαγωνισμών του Συνδέσμου Πολιτικών Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων Κύπρου, οι οποίοι υιοθετήθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο στην περίπτωση του παρόντος διαγωνισμού, και σύμφωνα με το Πρόγραμμα. Ο κ. Σιακαλλής εισηγήθηκε το διορισμό υπεπιτροπής, σύμφωνα με το εδάφιο (1) του άρθρου 24 των Κανονισμών, με όρους εντολής:

- (α) να κρίνει κατά πόσο υπάρχει συμμόρφωση προς τους Κανονισμούς και το Πρόγραμμα
- 5 (β) να μελετήσει τα εμβαδά των διαφόρων χώρων
- (γ) να τιμολογήσει τις επί μέρους εργασίες
- (δ) να ελέγξει τις στατικές μελέτες
- 10 (ε) να διαπιστώσει αν υπάρχει συμμόρφωση προς τους Κανονισμούς Πυρασφάλειας και τους Οικοδομικούς Κανονισμούς."

- 15 Η άλλη εισήγηση των αιτητών στρέφεται γύρω από τη δυνατότητα του ενδιαφερομένου να διαγωνισθεί. Η αντικειμενική αδυναμία συμμετοχής του στηρίζεται, κατά την άποψη των αιτητών, σε δύο τινά: (1) ότι αποκάλυψε την ταυτότητά του και (2) ότι είχε συγγένεια ή άλλη σχέση εξάρτησης με το μέλος Τ. Ζεμπύλα. Διευκρινίζεται ότι οι
- 20 διατάξεις του άρθρου 21.6 των Κανονισμών και οι ταυτόσημου περιεχομένου διατάξεις των Όρων (υπ' αρ. 12.6) καθιστούν άκυρη συμμετοχή σε περίπτωση που ο διαγωνιζόμενος άφησε να γίνει γνωστή η ταυτότητα του.
- 25 Οι ενέργειες που επικαλούνται οι αιτητές είναι ότι ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε ερωτήματα σχετικά με τη συγγένεια δίνοντας το όνομα και τη διεύθυνσή του και ότι στην αλληλογραφία εξέφρασε επώνυμα την πρόθεση να συμμετάσχει. Η θέση αυτή παραγνωρίζει ότι το άρθρο 4
- 30 των όρων συμμετοχής επιβάλλει καθαρά την επώνυμη υποβολή των ερωτήσεων. Το διαβάζω:

"Περίοδος υποβολής ερωτήσεων (άρθρο 22).

- 35 Όσοι προτίθενται να συμμετάσχουν στον Διαγωνισμό μπορούν να υποβάλουν γραπτές σύντομες, σαφείς και συγκεκριμένες ερωτήσεις προς την Κριτική Επιτροπή μέσω του Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Εξωτερικών όχι αργότερα από την 4 Φεβρουαρίου 1989, δίδοντας το πλήρες όνομα και τη διεύθυνση τους.
- 40 Ο διακριτικός αριθμός δεν πρέπει να αναγραφεί πουθενά σ' αυτό το στάδιο γιατί αυτό θα ακυρώσει τη συμμετοχή τους στο Διαγωνισμό.

Οι ερωτήσεις των Διαγωνιζόμενων και οι απαντήσεις της Κριτικής Επιτροπής θα σταλούν προς όλους τους Διαγωνιζόμενους γραπτώς όχι αργότερα από την 24η Φεβρουαρίου, 1989."

5

Ας λεχθεί εδώ ότι η αλληλογραφία είχε διεξαχθεί μέσα στο χρονοδιάγραμμα που θέτει ο παραπάνω όρος.

Ένα βλέμμα στη διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τους κρίσιμους χρόνους, δηλαδή την παραλαβή μελετών, άνοιγμα χαρτοφυλάκων και αξιολόγηση, σύνταξη δικαιολογητικής έκθεσης, φανερώνει ότι διατηρήθηκε η ανωνυμία όλων των συναγωνισθέντων περιλαμβανομένου του ενδιαφερομένου. Οι μελέτες παραδόθηκαν έναντι ανώνυμης απόδειξης παραλαβής (άρθρο 9.2 των όρων). Μόνο στο τέλος ανοίχθηκαν οι φάκελοι με τα ονόματα των συμμετασχόντων. Μέχρι τότε ήταν γνωστός μόνον ο κωδικός αριθμός κάθε εργασίας, όπως είχε προβλεφθεί από τις κείμενες διαδικασίες, αλλά παρέμειναν άγνωστοι οι δημιουργοί τους.

10

15

20

Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος της εισήγησης, η δήλωση του ενδιαφερομένου ότι δεν είχε συγγένεια ή εξάρτηση με οποιοδήποτε μέλος της Επιτροπής δεν αντέβαινε προς το άρθρο 6.1.4 των Όρων. Στις 17/6/89 που έγινε η δήλωση ήταν αντικειμενικά ορθή, έχοντας υπόψη ότι ο Τ. Ζεμπύλας είχε πεθάνει τον προηγούμενο Μάιο. Αντιπαρατέθηκε όμως η άποψη των αιτητών ότι το κώλυμα συγγένειας δεν έπαυσε να υπάρχει επειδή ο διαγωνισμός αποτελεί ενιαία διαδικασία. Επομένως η παραλαβή των εγγράφων του διαγωνισμού αποτελούσε εμπόδιο για το επόμενο στάδιο που ήταν η κατάθεση των μελετών.

25

30

Το συμπέρασμά μου είναι ότι κατά το χρόνο παράδοσης των μελετών, όπως και αργότερα, δεν υπήρχε αποχρών λόγος εξαίρεσης ή αποκλεισμού του ενδιαφερομένου για την προβαλλόμενη αιτία. Δεν μπορούσε κατά τη γνώμη μου να συναχθεί κώλυμα μόνον από το γεγονός παραλαβής των εγγράφων που συνέβηκε 5 μήνες πριν από την κρίσιμη χρονολογία. Εφόσον μάλιστα καμιά διάταξη των εγγράφων που διαγράφουν το νομικό πλαίσιο διενέργειας του διαγωνισμού δεν θεσπίζει άμεσα

35

40

ή έμμεσα τέτοιο κώλυμα.

5 Έχει τέλος λεχθεί ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ο ενδιαφερόμενος να είχε προσεγγίσει τον αδελφό του για να τον επηρεάσει ή να εξασφαλίσει κάποιο όφελος. Μήτε τα στοιχεία μήτε οτιδήποτε άλλο πείθουν ότι συνέβη κάτι το επιλήψιμο. Ο ισχυρισμός είναι τόσο αόριστος που απορρίπτεται. Πέραν τούτου μεσολάβησε ο θάνατός του που αποκλείει επιρροή υπέρ του
10 ενδιαφερομένου.

Οι πλημμέλειες που αποδόθηκαν στην επίδικη απόφαση δεν έχουν αποδειχθεί. Γιαυτό και επικυρώνεται. Δεν εκδίδεται διάταγμα για έξοδα.

15

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.